

JÄMSTÄLLDHETSMYNDIGHETENS REMISSVAR PÅ DS 2022:18 STRAFFANSVAR FÖR PSYKISKT VÅLD

Sammanfattning

Jämställdhetsmyndigheten välkomnar förslaget om att stärka det straffrättsliga skyddet mot psykiskt våld. Vi anser att förslagen går i linje med den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor¹ samt kan bidra i arbetet med att uppnå det sjätte jämställdhetspolitiska delmålet.

Myndigheten delar utredarens bedömning att psykiskt våld inte innefattas på ett heltäckande sätt i befintlig lagstiftning. Det angeläget att i högre grad synliggöra det psykiska våldet även i straffrättsliga sammanhang med tanke på den påverkan och skada som psykiskt våld får på en utsatt person.

Utöver föreslagna lagstiftningsåtgärder behövs andra insatser för att säkerställa efterlevnaden av gällande lagstiftning rörande mäns våld mot kvinnor, våld i nära relation, våld mot barn och hedersrelaterat våld och förtryck. Exempelvis krävs en analys av var det brister i tillämpningen av befintlig lagstiftning och vilka åtgärder som krävs inom respektive berörd myndighet för att komma till rätta med dessa brister.

Jämställdhetsmyndigheten instämmer i promemorians förslag om att:

- Stärka det straffrättsliga skyddet mot psykiskt våld genom att införa en ny bestämmelse om psykisk misshandel i 3 kap. 5 a § brottsbalken.
- Förolämpning bör ingå i brottskatalogerna för fridskränkingsbrotten, olaga förföljelse och hedersförtryck och att angivelse inte ska krävas för åtal.

Jämställdhetsmyndigheten avstyrker det promemorian föreslår kring att:

- Straffansvaret för försummelse inte ska utvidgas.
- Psykisk misshandel inte ska ingå i bestämmelsen om barnfridsbrott.

Synpunkter enligt utredningens disposition

Jämställdhetsmyndigheten instämmer i promemorians beskrivning av psykiskt våld som något som kan vara svårt att sätta ord på, men som över tid kan leda till mycket dåligt mående hos den som utsätts och som till och med kan få större konsekvenser än fysiskt våld. Det bekräftas även av pågående forskning som tyder på variationer i

¹ Skr. 2016/17:10 *Makt, mål och myndighet – feministisk politik för en jämställd framtid*

hur våldet uppfattas, exempelvis vad gäller allvarlighetsgrad, när en utsatt person berättar om psykiskt respektive fysiskt våld².

Som konstateras i promemorian visar forskning dessutom att våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck sällan börjar med fysiskt våld. Genom att bli bättre på att tidigare uppmärksamma andra kränkningar skulle fysiskt våld i större utsträckning kunna förebyggas och förhindras.

Som nämns i promemorian finns det psykiskt våld som är minst lika allvarligt som exempelvis ofredande och förolämpning, som i dag faller utanför det straffbara området. Det kan handla om underliggande men likväl starkt närvarande hot, som kan förekomma exempelvis mot barn och unga i en hederskontext.

8.1 Det finns ett behov av att stärka det straffrättsliga skyddet mot psykiskt våld

Jämställdhetsmyndigheten tillstyrker promemorians förslag att stärka det straffrättsliga skyddet mot psykiskt våld genom att införa en ny, särskild brottstyp i brottsbalken. Promemorians genomgång av befintlig lagstiftning visar tydligt att psykiskt våld inte innefattas på ett heltäckande sätt. Myndigheten instämmer med bedömningen att det finns ett behov av att stärka det straffrättsliga skyddet mot psykiskt våld med tanke på den betydande roll som psykiskt våld spelar vid utövande av mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck samt den påverkan och skada det psykiska våldet får på en utsatt person. En särskild kriminalisering kan dessutom få en viktig normbildande effekt.

Jämställdhetsmyndigheten ser att det kan finnas anledning att överväga att tydligare inkludera ekonomiskt våld i brottskatalogen för fridskränkingsbrotten.

Vidare instämmer vi i att förolämpning bör ingå i brottskatalogerna för fridskränkingsbrotten, olaga förföljelse och hedersförtryck.

Jämställdhetsmyndigheten delar emellertid inte promemorians slutsats om att straffansvaret för försummelse bör lämnas oförändrat. Det är önskvärt att en fördjupad analys med ett starkt barnrättsperspektiv genomförs. I detta bör Sveriges skyldighet i enlighet med barnkonventionens artikel 19 beaktas: att barn ska skyddas från alla former av våld inklusive försummelse.³ Att föräldrars försummelse av sina barn kan orsakas av exempelvis psykisk ohälsa eller missbruk gör den inte nödvändigtvis mindre skadlig för barnet eller mindre straffvärd.

8.7 Förolämpning

Jämställdhetsmyndigheten delar utredarens bedömning att bestämmelsen om förolämpning inte behöver förändras. Det är samtidigt av avgörande betydelse att förolämpning inte ska kräva en angivelse för åtal, när det ingår i brottskatalogen för andra brott, i enlighet med promemorians tolkning av bestämmelsen. Det är orealistiskt att

² Sverker Sikström, Mats Dahl, Hannah Lettmann, Anna Alexandersson, Elena Schwörer, Lotta Stille, Oscar Kjell, Åse Innes-Ker och Leonard Ngaosuvan, "What you say and what I hear—Investigating differences in the perception of the severity of psychological and physical violence in intimate partner relationships", Journal Plos One, Augusti 2021.

³ FN:s konvention om barnets rättigheter, Artikel 19: Skydd mot övergrepp

avkräva en sådan angivelse av en person som exempelvis är utsatt för hedersrelaterat våld och förtryck.

10.1 En ny brottstyp behövs

Jämställdhetsmyndigheten tillstyrker att en ny bestämmelse om psykisk misshandel ska införas i 3 kap. 5 a § brottsbalken och att bestämmelsen tar sikte på upprepade nedvärderande, förödmjukande, kränkande eller otillbörligt kontrollerande gärningar som typiskt sett leder till att den utsattas självkänsla allvarligt skadas. Införandet av ett separat brott bör samtidigt inte förhindra att psykiskt våld i större utsträckning ska kunna betraktas som misshandel inom ramen för befintlig lagstiftning. I likhet med fysiskt våld kan psykiskt våld få mycket stora skadeverkningar.

Jämställdhetsmyndigheten ser också positivt på förslaget att förolämpning ska kunna ingå i grova fridskränkingsbrott, olaga förföljelse och hedersförtryck.

Det är viktigt att det föreslagna brottet inte har något närståenderekvisit. Psykiskt våld kan utövas av såväl närstående som personer i omgivningen som vanligtvis inte faller inom denna kategori (exempelvis i en hederskontext) och som gör det psykiska våldet än mer påtagligt och allvarligt.

Samtidigt anser myndigheten, till skillnad från utredaren, att det nya brottet ska adderas till brottskatalogen för barnfridsbrott. Jämställdhetsmyndigheten menar att bevitnande av långvarigt psykiskt våld mot en närstående kan skapa lika stor rädsla och otrygghet hos ett barn som att bevittna fysiskt våld.

Jämställdhetsmyndigheten förutsätter att den kommande nationella strategin mot våld mot barn⁴ samt att barnkonventionen är svensk lag beaktas vid implementering av den föreslagna lagstiftningen.

12.5 Andra konsekvenser av förslaget

Ikraftträdande och informationsinsatser

Promemorians förslag om utbildnings- och informationsinsatser kopplat till den föreslagna lagstiftningen är en mycket viktig del för att skapa goda förutsättningar att implementera lagstiftningen så effektivt och ändamålsenligt som möjligt. Enbart lagskärpningar är inte tillräckligt för att komma till rätta med samhällsproblem som mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck.

Sådana utbildnings- och informationsinsatser kan med fördel genomföras i samverkan med Jämställdhetsmyndigheten, utifrån myndighetens ansvar kopplat till genomförandet av den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor.

⁴ Dir. 2021:29 Nationell strategi för att förebygga och bekämpa våld mot barn

För Jämställdhetsmyndigheten

Lena Ag
Generaldirektör

Matilda Eriksson
Utredare

I ärendets slutliga handläggning har avdelningschefen Berit Jernberg, enhetschefen Mikael Thörn och chefsjuristen Anna Tingbäck deltagit.